

Радомир-Бајо Шарановић

ЉУБАВ, ЖЕНИДБА И УДАДБА
по Јовану Стерији Појовићу
Сценарио и режија Радомир-Бајо Шарановић

1. Салон – читалиште – крчма. Ент. вече.

Три су одаје. На најнижем нивоу је крчма. Ту се окуљају људи свих стања, од ситних занатлија до беампера, целџија и црковаца.

Дрући, уздигнутији део је читалиште и састајалиште узледних грађана. Ту се читају новине, причавају вести, играју карте. Ако је за ситом дама, онда се читају шаливи календари или романтичне песме у лошем преводу.

У црном делу је салон – место где се окуља војвођанско бидермајерско грађанство. Ту је намештај, слике у бојаним рамовима, завесе, велико огледало у средини, фронтонијано у дну салона.

Улазимо у најпрестижнији као неименовани посетиоци. Око фронтонијана група грађанки с удивљењем прати младу фрајлицу која показује умеће музицирања. Ту је и неколико млађе господе и, на радости многих дама, један официр.

Све је живо. Госпође и фрајлице улазе или излазе, многе се надмећу у приказивању најновије бечке моде.

Упечатљива слика скоројевићког грађанства с почетка педесетих година прошлог века.

У делу читалишта за једним ситом су две младе даме и црње господе. Једна од њих надахнуто чита из малене књижице.

За суседним ситом Винко Лозић игра карте. Дама, зваћемо је Милица, чита.

МИЛИЦА: *А шта је човек без љубави? Човек без љубави јест дивна књига на непознатом језику. Човек без љубави јест лепа кућа, где нико не пребива. Човек без љубави јест музикално оруђе за неу-*

ког човека. Човек без љубави напослетку јесте лепа девојка без сваке пријатности и васпитања.

Чишћење се прекида. Неколико госпођију наклони се невидљивом поседацију који је у пролазу. Насија, ипак се зове друга дама, шапуће на уво официру.

НАСТА: Господин сачинитељ.

ОФИЦИР: Ко?

НАСТА: Господин Стерија, списатељ који је сачинио ове лепе сентенце о љубави.

Сви га испраше погледом.

У прећем делу је крчма. Тамо улазимо заједно с невидљивим сисаитељем. За једним од сиволава седи Сима, чувени вршачки провадација који ће се посебно прославити у Женидби и удадби. С њим за сиволом је млад човек. Довршавају богајно јело, испијају вино.

СИМА: У ваше здравље, господин Предић... Ја мислим, ви сте млад човек, то јест, сад вам је време.

ПРЕДИЋ: Е, како ћу се женити кад код нас слабо има девојака?

У другом делу крчме чује се тиха песма. Сима испије вино до дна. Облизне се, нагне се према Предићу.

СИМА: Шта мислите, тридесет, то јест и пет, које мушки које женски, ја сам усрећо... Имам једну прилику за вас, у Бечеју налази се једна с петнаест хиљада...

Примакну се ближе један другом и насипаве разговор шапачком. Онда приметите неког, придигну се и наклоне према нама. Сима налива вино, подигне чашу.

СИМА: Живили, господин сочинитељ.

Песма у делу крчме постоје све гласнија.

У салону смо. Крећемо се од фортепијана одакле доиру звуци чаробног музицирања. Пролазимо кроз шаренило косицима и ликова. У једној зруји млада дама и угледни грађанин о нечем живо разговарају.

МЛАДА ДАМА: Није шала: имам двадесет хиљада форинти. Морам особиту прилику да нађем. Ко је тај?

УГЛЕДНИ ГРАЂАНИН: Трговац.

МЛАДА ДАМА: Е баш, ја нисам за трговчића.

УГЛЕДНИ ГРАЂАНИН: Онда се можемо за згодног младог беамтера постарати.

МЛАДА ДАМА: Шта вам пада на памет! Па да га ја раним. Ја морам носити вал, морам екипаж имати. Хм. Мојих двадесет хиљада.

Неколико парова заигра. Официр се галантно наклони једној фрајлици. Играју. Музика са фортепијана.

У крећану ситижемо до госпође која сивоји пред великим огледалом. Заћемо је Перса, или, како рече сисаитељ, да буде још ошменије – Сидонија. У њом препунуку она управо ставља белило на

лице. Окрене се њрема нама, зајечена, као да је неко ишијунира. Обраћа се њом невидљивом.

СИДОНИЈА: Шта сте ви то, господин списатељ, наумили? Весело позориште, зато сте нас овде и окупили. То је нешто за забаву?

У њокрећу дођемо њраво до леђа дебеле Алке. Окрене нам се, зајресе се од смеха.

АЛКА: Забаву? Ха, ха, ха. То ће бити унтерхалтунг.

Сидонија се одваја од ољледала, оћвара ѡашину, ѡрећура, вади невелику књижницу.

СИДОНИЈА: Шта значи ово, господин сочинитељ, преводитељ или преписатељ? Недавно сте дали печатати у вашим *Милобрукама* и ово...

Жусћро лисћа и чийћа.

СИДОНИЈА: Прва суза која је на лицу земље просута произлази од Адама. Кад се из сна пробудио и видио Еву, коју му је Бог дао да га свуда прати, пролио је сузе, и зато су сузе најстарији капитал у човека, јер су пређе постале него интерес, изобраеђење, театери, књигопечатање и проче.

Све даме су се окућиле око ње. Сидонија чийћа даље.

СИДОНИЈА: Јесу ли ово сузе биле умиљења или предчувствовања шта га од жене чека, јошт је нерешен вопрос. Но се извесно зна да је одма с њом имао штете, јер је изгубио једно ребро.

Писац се насмеје. Улази међу овај женски хор. Први ѡућ за види-мо, бледољ, умнољ циника болесних очију и умилнољ језика. Он ѡри-хвачћа да наизустћ говорѡ оно ићћо је Сидонија зајочела чийћашћ.

ПИСАЦ: Ништа не може бити без жртве. Адаму је у рају било дуго време; ништа друго него тишина па тишина, једно те једно; зато су оне сузе по свој прилици биле сузе радости, јер је добио друга који ће га разговарати.

Знаћћжељна лица ѡсћожа и фрајлица.

Писац као да је завршио сћор са женским свейћом, али Сидонија насћавља да чийћа из књижнице.

СИДОНИЈА: ...али кад Ева потом окусивши од дрвета познања, позна да је она господар у кући, а Адам само муж, онда му сузе друго теченије узму, јер је и последња реч морала сад бити увек њена... Ово су право задржале и све њене наследнице.

Понеки узвик зљражања. Фрајлица на форћейћјану завршава бурно ѡздрављена. Алка се хлади лейезом. Писац ѡролази кроз ћу зужву. Праћћ за неколико незадовољних женских ѡерсона.

ПИСАЦ: А има и наставак. Бог се смѡловао на Адама и дао му Еву, ишћупавши му једно ребро. Зашто му Бог није узео два или три ребра, него само једно, то се има његовој премудрости приписати; јер би лако могли имати по две, три жене, а сваки би се радо и своје једне опростио.

Револутирана грађданка Савка праћи ља у ходу.

САВКА: Једну реч на уво: Um Gotteswillen, господин ферфасер, шта су вам жене и девојке скривиле те толико на њих атакирате? Ко вас је поставио арендатором? Ви знате како је и вама кад вам ко ваша сувопарна сочиненија критизира. А у једном од њих сте ме уместо Савка назвали Сирена, као да ја немам свог крштеног имена.

Писац се наклони и одлази према мушком делу. Осћајемо уз групу незадовољних жена.

СИДОНИЈА: Каже како ми сматрамо да нису лепа наша српска имена, јер нису по моди. Ја за њега нисам Перса – већ Сидонија.

НАСТА: А мене назвао Нерина!

У другом делу Винко Лозић игра карће. За сто до његовог сео је Писац и разговара са неком господом. Један од њих је и Јова, оцац из Женидбе и удадбе. Управо исција своју шљивовицу.

ЈОВА: Господин сачинитељ, шта ћете нам ново дати, народу на увеселеније и забаву?

ПИСАЦ: Управо се спремам нови шаљиви календар печатати.

ЈОВА: А шта ће, смем ли знати, бити предмет вашег вниманија?

ПИСАЦ: То је шаљива згода о Винку Лозићу који је хтео кућу да купи.

Винко Лозић је за другом столом, прекида с играњем карћа, окрене се.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Забога, господин ферфасер, зар сте ми опет шаљиву ролу наменили?

ЈОВА: Ви ћете све нас, изгледа, у ваше весело позорје сместити, смеја ради и за увеселеније публице?

ПИСАЦ: Уважени господине Јово, човек је рођен да се од животиња разликује сузама и смејом. Говори се: једе као свиња, пија као во, лењ је као псето, зао као рис, лукав као лисица, љут као змија. Само за смеј и плач нема сравњења у царству животиња. Човек се уме смешити и у смеју другоме срце чупати – то животиња не уме. Смеј је чедо радости, поред лакомисленија, зато се свадбе свршавају у смеју и весељу.

ЈОВА (*љубоистиво*): А има ли у вашим сачиненијима каква рола за мене?

ПИСАЦ: Има. Али о томе се тек домишљам... Нешто сам о томе писао у *Роману без романа*. То јошт није дошло на ред, али ви ћете свакако бити отац који своју ћер удаје.

ЈОВА: Е, то је лепо. Значи, биће и смеја и весеља. А је ли и повест о Винку Лозићу тако весела?

Винко Лозић се окрене од карћа и крајко добац.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Весела, али много више горка.

Винко Лозић наставаља да игра карије итрудећи се да не слуша причу у којој је он главни актиер. За другим ситолом, где је и официр, седи радознала Милица. Расиитиује се.

МИЛИЦА: Господин списатељ, смем ли Вас упитати како ће отпочети та ваша најновија шаљива прича?

ПИСАЦ: То јошт не знам, милостива госпођице.

МИЛИЦА: А може ли се знати какво ће названије имати?

ПИСАЦ: То ћете видети у новом шаљивом календару кад он напечатан буде.

Завршавамо на Писцу. Неоштираина.

ПРЕТАПАЊЕ

2. Листови шаљивог календара

Уз музику, из неоштираине појављује се пригодно илустрирована ситрана шаљивог календара. Затим следи кружан наитис:

„КАКО ЈЕ ВИНКО ЛОЗИЋ НАСТРАДАО ОД ЗЛЕ ЖЕНЕ”

Насловну ситрану смену комични цртеж на коме су Винко Лозић и Јелка једно насрама другог испред Јелкине куће.

ПРЕТАПАЊЕ

3. Улица у српском делу вароши. Ект. јутро.

Из своје куће Писац излази на улицу. Озрће се плавом пелерином. Праитимо га како нас води право до куће коју смо малојре видели на цртежу. То је Јелкина кућа, место где почиње шаљиво догађање.

ПИСАЦ: Решио Винко Лозић да кућу купи. Зла га срећа намерила на Јелку, Алкину кћер. Јелка је била удовица, често болесна, тј. кад је мислила после подне спавати, она је била болесна.

4. Јелкина кућа. Ент. јутро.

Јелка и ћерка јој Јуца су у кући. Оне су у дубини собе, док је напред Писац као свеирисуитни, невидљиви коменитиор. Док он говори, радња у позидини се одвија немо, у нешто бржем темпу, скоро као у раним комедијама. Некад је само Писац круито док говори.

Раичуитана Јелка се доитерује. Све је у журби. То је комична ирипрема за нечији долазак. Јуца, сва бела у лицу, шеитур се, поскакује, глади лице. За то време Писац говори.

ПИСАЦ: Кад је по неколико чаша ракије и толико олби вина спустила, Јелка је била болесна. Али је увек за кавгу, сваћу или бој била спремна. Имала је кћер Јуцу која је буљила очи као маче кад оће

да буде кише. У образу је била бела, али је ли то белило њено или је узајмљено било, то никад нисам знао, само се боја њеног образа са осталим телом није најбоље слагала.

Јелка завршава дошеривање. Јуца је усирчала, накићена, набељена. Мајка је сместила уз форшеијано. Јуца удара по диркама, звуци до нас не доиру, сцена се и даље одвија немо. Јелка шрчи до враћа јер се неко најавио да улази.

Појављује се Винко Лозић, с букеиом ружа у рукама. Галантно се наклони. Јелка му представља Јуцу.

Јелка проводи Винка Лозића кроз одаје. Све је живо, без засијаја. Гледају собе, ходнике. Показује му двористије.

Винко Лозић и Јелка преговарају. Договоре се. Рукују се.

5. Улица испред Јелкине куће. Екст. јутро.

Увијен у џлаву џелерину Писац сијаји наслоњен на зид Јелкине куће.

ПИСАЦ: Јелка с' врло обрадовала кад је Винко Лозић дошао да кућу купи. Како не би? Она има лепу кћер, Винко Лозић је млад. Јуца ће мигати, он ће мигати, пак ће се заљубити, узеше је, пак ето ти живота.

Винко Лозић излази из куће. Јелка га праћи. Поздрављају се. Јуца кришом гледа кроз прозор за Винком Лозићем. Писац џо види, лукаво се осмехује. Он је увек ирисуиан као невидљиви џосмаиџрач.

Винко Лозић засијаје наспред улице. Примећује Јуцу како се бечи у џенџеру. Винко Лозић скине шешир, наклони се.

У џенџер до Јуце долази Јелка. Гледају за Винком Лозићем.

6. Призор Јелкине собе. Екст. – ент. јутро.

Разговор у џенџеру између мајке и ћерке.

ЈУЦА: Мамо, је ли истина да Винко Лозић оће нашу кућу да купи?

ЈЕЛКА: Ти си срећна; он је рад тебе да узме. Зашто би иначе куповао кућу, и још нам без плаће пребиваније у њој определио.

Јуца шрчи по соби, чеји се џред огледалом.

ЈУЦА: Хи, хи, хи, зато ми он онако шешир скида.

ЈЕЛКА: Ти си срећна, кажем ти. Него пази на себе.

ЈУЦА: Док ме само у неглиже види. Фрајла Јуцо, та он неће од мене утећи. Моје очи, моја брада. Пак још кад се смејем.

7. Двориште Јелкине куће. Екст. пред вече.

Двористије Јелкине куће. Башта, дрвеће, цвеће, џенџери џрема двористију. Све је досија зајуштиено.

ПИСАЦ (*от*): Међутим, Винко Лозић уђе у кућу, и како ће да настрада него овако, одредивши Јелки с њеном фамилијом без плаћања пребиваније у кући коју је од ње купио. Јуца то као добар знак прими.

Сцене које следе поново су у бржем темпу.

Кроз отворене прозоре видимо Винка Лозића како размешта ствари у соби. Неки радници уносе ормар, огледало, писаћи сто.

У двористије улази Јуца. Она се загледа у пенцере где смо видели Винка Лозића. Крадом пролази поред пенцера. Придиже се не би ли је овај видео.

Винко је и не приметити.

Јуца се врати и по други пут, као нехотице, додирне звожђе на кацима не би ли му најљу скренула.

Винко Лозић чује удар кака, долази до отворених прозора. Јуца се већ збуи, увијајући куковима одлази у дубину башије.

Јуца седи на башијенској клупи и почиње наглас да пева. Први пут, али само за тренутак, чујемо њен глас. Јуца се труди да њен глас ићи ближе славујевој песми буде.

Винко Лозић зачуђено посматра кроз пенцер.

Јуца пева.

Винко Лозић навуче завесе на прозору.

Јуцино лице се искриви у болну гримасу.

8. Јелкина соба. Ент. пред вече.

Соба у којој се Јелка привремено смештила са својом децом. Јуца искривила лице, хоће скоро да заљаче. Седи за фортепијаном и не покушавајући да било шта свира.

Јелка седи на ормару. Лице јој је љутило. Ноге митнула на столицу. Млађа кћи јој дроње од њеног иберока маказама подсеца. Ова сцена је у дубини, нема, најред је Писац.

Тек сад, као по команди Писца, сцена у дубини посјаје звучна и умеренија темпу.

ЈЕЛКА: Хм, он с тобом да не разговара!

ЈУЦА (*илачевно*): Ја јошт мислим, мамо, да је он у мене заљубљен.

ЈЕЛКА: Шта, триста га однело, тако се показује кад је заљубљен. Главу ћу му разбити!

Јуца више не издржи. Горко заљаче, вршиши. Њен љач разлеже се целом кућом.

ЈУЦА: Мамо, цела варош је држала да ће ме Винко Лозић узети, па сад?

9. Соба Винка Лозића. Ент. вече.

Винко Лозић је у својој соби. Седи за писаћим столом, отворио неки пројокол, записује. Чује задње речи, вриску и плач. Винко Лозић се зајрејаси. Зајвори пројокол. Усијаје.

10. Јелкина соба. Ент. пред вече.

Атмосфера је бучна. Писац се нејримејно склонио у сам крај собе. Јелка вриши.

ЈЕЛКА: Шта? Бре, ће га знати и сам цар, ниткова једног и убицу.

Чује се куцање на вратима. Улази Винко Лозић.

Јелка брзо сакрије ноге под хаљине, јер су јој сви прсти ширим-фле пробали.

Јуца хиро побегне, да се невина покаже.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Госпа Јелка, смем ли знати што сте тако љути?

ЈЕЛКА (кроз плач): Што сам љута? Ви сте убили мене и моје четворо деце.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Ја? Како?

ЈЕЛКА: Ви сте мене преварили.

Ујрчи најмлађе дете, прородишња девојчица Ива, плачући.

ИВА: Мамо, мамо, дођи, мамо.

Бесна Јелка љусне дете, оно побегне плачући.

Винко Лозић не може чуду да се начуди. Девојчица Ива од свих једина примећује Писца. Приђе му, зледа га сузних очију. Он јој даје знак да ћути. Она се привија уз његово колено и зледа с неразумеванјем оно што се дешава.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Ја Вас преварио? Како?

ЈЕЛКА: Ја сам за кућу имала триста форинти више.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Па зашто је нисте дали?

Јелка се нарођуши, скочи с ормара као да ће му очи искојати. И Ива се у страху привије уз колено нашег писца.

ЈЕЛКА: Зашто? Дошао око мене, цили, мили, ја ћу Вас овако, ја ћу Вас онако, док ме није преварио.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Ја Вас ни у чем нисам преварио. Нисам Вам ваљда казао да ћу вашу кћер узети?

ЈЕЛКА: Ко? Ти? А ко си ти? Шта си ти? Мислиш ти да она нема очију? Да узме такву бљувотину, такву несрећу!

11. Двориште Јелкине куће. Екст. пред вече.

Јуца је избегла у двориште.

Крујно Јуцино лице низ које се сливају сузе. Свака реч која доише до ње болно је погађа.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Знате ли шта је? Ја видим да Вам није овде по вољи пребивати, зато тражите себи квартир.

На ове речи Јуца болно јекне.

ЈЕЛКА (от): Ко? Ја из моје куће? Напоље ти!

ВИНКО ЛОЗИЋ (от): Ја мислим да је кућа моја!

12. Јелкина соба. Ент. пред вече.

Јелка и Винко Лозић једно насјрам друго.

ЈЕЛКА: Твоја, пуштајо, где ти је контракт, а? Јесам ли ја потписала?

ВИНКО ЛОЗИЋ: Потписала је Ваша кћи, Ви сте положили крст у присуству магистратског канцелисте.

Јелка у бесу луја у ормар, прејура сјолице.

Писац се нејримећен извуче из собе с малом Ивом.

ЈЕЛКА: Хм, нитков, контракт је лажив. Знам ја писати.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Дакле, Ви сте мене тели преварити.

ЈЕЛКА: Видела сам ја да си ти лопов. Ту, ту да ми новце положиш.

ВИНКО ЛОЗИЋ: Зар Вам нисам положио?

ЈЕЛКА: Како положио, а? Где ти је квита?

ВИНКО ЛОЗИЋ: Ми смо се рачунали пред виценотаром, и Ви сте били задовољни.

ЈЕЛКА: Он је нитков као и ти! Напоље из моје собе!

ВИНКО ЛОЗИЋ: Ја сам у мојој кући.

ЈЕЛКА: А, триста те ђавола, сад ћу те ја научити чија је кућа.

Она у бесу навлачи цијеле преко издрјих шјримфли и као вила изјури најоље.

Сад се сцена јоново одвија брзо и немо. Најред је Писац, Мала Ива у сјраку јојрчи за мајком.

Писац се осмехује. Тај осмех који све јредвиђа једини је његов коменјар.

Винко Лозић скида враја са Јелкине собе (брзо и без речи).

Винко Лозић скида јрозоре са Јелкине собе.

Соба осјаје да зјаји, ојворена са сваке сјране.

13. Двориште Јелкине куће. Екст. пред вече.

У дворишју Винко Лозић јобедоносно сјеже враја и јрозоре скинуће са Јелкине собе.

Све је и даље немо. Као фурија долеји Јелка. Камен јолеји према Винку Лозићу, он ја једва избежне.

Камен удари у скинуји јрозор. Сјакло се расјрсне. Сад чујемо и звук – сјакло се расјрсне. И Јелкин глас се надаље чује.

Писац седи на башићенској сџолици. Зацени се од смеха.
ЈЕЛКА: Ти ћеш мени врата да узимаш, је ли, несрећо једна и угурсузе?!

Полећи и друга каменица.
Винко Лозић побегне у кућу.

14. Соба Винка Лозића. Ент. пред вече.

Винко Лозић ућрчава у собу, закључава вратица.
Одједном се сџоља кроз њенцер њојне Јелка. Као вешићца, бесна, неочекиљана, висе јој кике.

ЈЕЛКА: Убицо, убио си ме, варалицо, ђаво те донео у моју кућу!
Изнели те мртвог, дабогда, свињо бугарска!

Винко Лозић побегне у кућак собе.
Јелка сикће, само шћо не уђе у собу кроз оћворен њенцер.

Screenplay and direction: Radomir-Bajo Šaranović

LJUBAV, ŽENIDBA I UDADBA, AFTER JOVAN STERIJA POPOVIĆ

Summary

In making of a TV film *Ljubav, udadba i ženidba* different Sterija's texts were used: Milobruke, comic calendars, comedy *Ženidba i udadba*, Roman bez romana, wine songs, even *Davorje*.

The idea was to compose a specific story with Sterija as leading character, relying on rare facts on his life combined with imagination. And more than that: Sterija's character is developed and enriched through his relationship with characters which are both creations of his imagination and part of his reality. Thus, his characters contributed to our development and dream of a possible Sterija, a leading character among others in merry theater.

Ljubav, ženidba i udadba is in fact a story of Sterija in his Vršac, with his heroes among which and with whom he lives. But he himself is not a cold and cynical voyeur observing and notifying world of his comic characters; he is a curious, active participant without whom neither these characters, nor plot, nor a visible comic part of our lives could be possible.

The film was shot in 1996/97 in the RTS production in Vršac and its surroundings. The screenplay and direction were by Radomir-Bajo Šaranović; photography by Veselko Krčmar, scenography by Slobodan Rundo, costume designer was Ljiljana Dragović, composer Zoran Hristić. Leading actors were Predrag Ejdus (as Sterija), Milena Dravić, Petar Kralj, Marko Nikolić, Vera Dedović, Boris Milivojević, Jelisaveta Sablić, Tamara Vučković, Dragan Mićanović, Ana Sofrenović and Olga Odanović. Though shot as TV movie, the film appeared at three domestic festivals and was awarded few prizes. The film was originally performed at the RTS I by the beginning of 1998. Film duration: 108 minutes.